

Sygn. akt III KK 28/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 maja 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Grubba (przewodniczący)

SSN Józef Dołhy

SSA del. do SN Stanisław Stankiewicz (sprawozdawca)

Protokolant Łukasz Biernacki

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Jerzego Engelkinga
w sprawie J. Z.

oskarżonego z art. 178a § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 17 maja 2016 r.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego na niekorzyść

od wyroku Sądu Rejonowego w G.

z dnia 7 grudnia 2015 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego
rozpoznania Sądowi Rejonowemu w G.**

UZASADNIENIE

W dniu 3 listopada 2015 r. Prokurator Rejonowy w Grajewie złożył wniosek o warunkowe umorzenie postępowania karnego, prowadzonego przeciwko J. Z., podejrzanemu o to, że: w dniu 2 października 2015 r. na trasie K-61 w miejscowości W. znajdując się w stanie nietrzeźwości wynoszącym 1,15 mg/1 alkoholu w wydychanym powietrzu kierował

motorowerem marki Romet Motors po drodze publicznej, tj. o czyn z art. 178a § 1 k.k. W treści wniosku prokurator domagał się wyznaczenia okresu próby na 2 lata od uprawomocnienia się wyroku, orzeczenia świadczenia pieniężnego w wysokości 500 zł, na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, a także orzeczenia zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym na okres 2 lat.

Sąd Rejonowy wyrokiem z dnia 7 grudnia 2015 r.: na mocy art. 66 § 1 i 2 k.k., art. 67 § 1 k.k. warunkowo umorzył postępowanie karne wobec J. Z. na okres próby 2 lat; na podstawie art. 67 § 3 k.k. w zw. z art. 39 pkt 3 k.k. orzekł środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym przez okres 2 lat; na mocy art. 67 § 3 k.k. w zw. z art. 39 pkt 7 k.k. orzekł świadczenie pieniężne w wysokości 500 zł na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, a także zwolnił go od kosztów sądowych.

Wyrok ten nie został zaskarżony przez żadną ze stron i uprawomocnił się w dniu 16 grudnia 2015 r.

Obecnie, kasację na niekorzyść J. Z., na podstawie art. 521 § 1 k.p.k., wnioś Prokurator Generalny, który zaskarżył powyższy wyrok w całości i na mocy art. 532 k.p.k., art. 526 § 1 k.p.k. oraz art. 537 § 1 i 2 k.p.k. zarzucił: „rażące i mające wpływ na treść wyroku naruszenie prawa karnego materialnego, a mianowicie art. 66 § 1 k.k., polegające na warunkowym umorzeniu postępowania karnego przeciwko J. Z., pomimo braku określonej w tym przepisie przesłanki uprzedniej niekaralności sprawcy za przestępstwo umyślne, w sytuacji gdy wymieniony oskarżony był już wcześniej karany za umyślne przestępstwo z art. 178a § 1 k.k.”

Podnosząc powyższe skarżący wnioś o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja Prokuratora Generalnego, wywiedziona na niekorzyść J. Z., przed upływem terminu z art. 524 § 3 k.p.k., jest oczywiście zasadna. Autor skargi trafnie podniósł, że zaskarżony wyrok zapadł z rażącą obrazą wskazanego w *petitum*

skargi przepisu prawa materialnego – art. 66 § 1 k.k., która miała istotny wpływ na treść orzeczenia.

Poza sporem pozostaje konstatacja, że zastosowanie instytucji warunkowego umorzenia postępowania jest możliwe tylko wtedy, gdy koniunkcyjnie występują ściśle określone okoliczności, mające w większości charakter materialnoprawny, warunkujące uznanie niecelowości kontynuowania postępowania karnego. Zatem sąd *meriti* ma prawo (a nie obowiązek) warunkowo umorzyć postępowanie, w wypadku łącznego spełnienia wszystkich przewidzianych przez ustawę przesłanek, tj. wówczas, kiedy: 1) wina sprawcy i społeczna szkodliwość czynu nie są oceniane jako znaczne; 2) brak jest wątpliwości co do okoliczności popełnienia czynu; 3) sprawca dotychczas nie był karany za przestępstwo umyślne; 4) postawa sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste oraz dotychczasowy sposób życia uzasadniają przypuszczenie, że pomimo umorzenia postępowania będzie przestrzegał porządku prawnego, zaś w szczególności nie popełni przestępstwa (*arg. ex art. 66 § 1 k.k.*); 5) występek jest zagrożony karą do 5 lat (od 1 lipca 2015 r.) pozbawienia wolności (*arg. ex art. 66 § 2 k.k.*). Spośród wymienionych przesłanek pozwalających sądowi na zastosowanie powyższego instrumentu probacyjnego, w realiach przedmiotowej sprawy z pewnością nie zaistniała ta, wymieniona w punkcie 3. Jak bowiem wynika z analizy materiału aktowego, J. Z. wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 28 września 2015 r., został uznany za winnego popełnienia przestępstwa umyślnego z art. 178a § 1 k.k., za które wymierzono mu karę 4 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 2 lat, zaś orzeczenie to uprawomocniło się w dniu 12 października 2015 r. (k. 65).

Warto w tym miejscu przypomnieć, że omawianego warunku nie spełniają osoby karane już uprzednio za jakiegokolwiek przestępstwo umyślne i to bez względu na jego podobieństwo do obecnie zarzuconego czynu oraz rodzaj wcześniej wymierzonej kary. Niekaralność sprawcy za przestępstwo umyślne, jak trafnie podnosi się w doktrynie, jest bowiem istotnym czynnikiem prognostycznym dla oceny, czy tenże sprawca, pomimo umorzenia postępowania, będzie przestrzegał porządku prawnego, a w szczególności nie popełni ponownie przestępstwa (*vide* A.Zoll [red.], Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz, t. I, Kraków 2007, s. 834; Z.

Sienkiewicz [w:] M. Bojarski, J. Giezek, Z. Sienkiewicz, Prawo karne materialne. Część ogólna i szczególna, Warszawa 2010, s. 347). Jeśli zatem owa przesłanka niekaralności ulokowana została pośród tych, które związane są z pozytywną prognozą kryminologiczną, to tylko taki sprawca, co do którego sąd orzekający nabierze przekonania, że rozpoznawany czyn był odosobnionym incydentem w jego życiu i w przyszłości nie popełni przestępstwa, może skorzystać z dobrodziejstwa warunkowego umorzenia postępowania. Nadto racjonalny ustawodawca nie bez powodu ograniczył tę przesłankę do karalności za przestępstwo umyślne, które - co do zasady - cechuje większy stopień nasilenia złej woli, niż występki nieumyślne. Uznał bowiem, że właśnie sprawca karany za przestępstwo umyślne nie zasługuje na owo dobrodziejstwo probacyjne dlatego, gdyż nie daje gwarancji przestrzegania obowiązującego porządku prawnego. Warunkiem stosowania instytucji warunkowego umorzenia postępowania jest zatem brak potrzeby oddziaływania w kierunku zmiany postawy sprawcy, a więc postawy takiej osoby muszą być - z punktu widzenia przyjętego przez porządek prawny systemu aksjologicznego – pozytywne (*vide* A. Zoll, *ibidem* s. 834). Oczywiście legislacyjne sformułowanie „sprawcy nie karanego za przestępstwo umyślne” nie będzie dotyczyć osoby, której *in concreto* wymierzono karę za przestępstwo umyślne, gdyż ukaranie to nic innego jak wymierzenie kary. Wypada także zauważyć, że jeszcze na gruncie K.k. z 1969 r. w doktrynie i orzecznictwie ukształtowany został pogląd, że w przypadku odstąpienia od wymierzenia kary (art. 61 k.k.) należy przyjmować uprzednią niekaralność sprawcy. Podobnie nie można uznać za karaną osobę, wobec której uprzednio umorzono warunkowo postępowanie karne, albo wobec której postępowanie umorzono z powodu znikomej społecznej szkodliwości czynu (*vide* uchwała połączonych Izb Karnej i Wojskowej SN z dnia 29 stycznia 1971 r., VI KZP 26/69, OSNKW 1971, z. 3, poz. 33; A. Zoll, *ibidem* s. 834; M. Melezini [red.], Kary i środki karne. Poddanie sprawcy próbie [w:] A. Marek [red.] System prawa karnego, t. 6, Warszawa 2010, s. 977 i n.; M. Królikowski, R. Zawłocki [red.], Kodeks karny. Część ogólna, t. III. Komentarz art. 32-116, Warszawa s. 340; R.A. Stefański, Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2015, s. 461; A. Herzog, Niekaralność jako przesłanka warunkowego umorzenia postępowania karnego, Prokuratura i Prawo 2005, nr 5, s. 129).

W perspektywie możliwości zastosowania omawianej instytucji probacyjnej, istotna jest oczywiście nie data wydania uprzedniego wyroku skazującego, ale data w której wyrok ten uprawomocnił się. Przesłanka „niekaralności za przestępstwo umyślne” z art. 66 § 1 k.k., dotyczy bowiem prawomocnych skazań, które miały miejsce do dnia orzekania w przedmiocie warunkowego umorzenia postępowania (*vide* wyrok SN z dnia 1 października 2010 r., II KK 141/10, OSNKW 2010, z. 11, poz. 102; glosa B.J. Stefańska, *Ius Novum* 2011, nr 1, s.193-196; wyrok SN z dnia 17 maja 2000 r., V KKN 104/00, Lex nr 50954). Mając na uwadze powyższe, w chwili orzekania w przedmiotowej sprawie, J. Z. bezspornie miał już status osoby karanej za przestępstwo umyślne.

Nie ulega też wątpliwości, że warunek niekaralności za przestępstwo umyślne ma przy tym charakter konieczny (*sine qua non*), zaś zarówno z treści art. 66 § 1 k.k. – ani też z innych przepisów - nie wynikają żadne ograniczenia tego wymagania. Bezwzględności charakteru powyższej przesłanki, w realiach niniejszej sprawy, nie zmienia również zgodność wniosków oskarżyciela publicznego i oskarżonego w zakresie końcowego rozstrzygnięcia sądu, skoro wnioski te powinny respektować treść adekwatnych norm prawa materialnego, zaś sąd może je uwzględnić tylko wtedy, gdy nie pozostają z tymi normami w sprzeczności. Nie ma także znaczenia ówczesny stan wiedzy sądu *meriti*, a w tym i fakt, że w czasie wyrokowania dysponował on aktualną informacją z Krajowego Rejestru Karnego (z dnia 07.10.2015 r.), z której wprost wynikało, iż J. Z. nie figuruje w kartotece karnej KRK. Dodatkowo trzeba nadmienić, że również podczas przesłuchania w charakterze podejrzanego (w dniu 27.10.2015 r.) wyżej wymieniony złożył oświadczenie, iż nie był karany, zaś miało to miejsce w czasie, gdy cytowany wcześniej wyrok skazujący Sądu Rejonowego w G. (sygn. akt II K .../15), był już prawomocny (k. 18-19).

Już pod rządami poprzedniego unormowania (K.p.k. z 1969 r.) trafnie wskazywano, że o rażącym naruszeniu prawa, jako podstawie kasacyjnej można mówić wówczas, gdy naruszono przepis o takim znaczeniu dla prawidłowego rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy oraz uczyniono to w taki sposób, że mogło to mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia (*vide* wyrok SN z dnia 3 kwietnia 1996 r., II KKN 2/96, OSNKW, z. 7-8, poz. 42). Jeśli jednak w

przedmiotowej sprawie do takiego uchybienia rzeczywiście doszło, albowiem warunkowo umorzono postępowanie pomimo uprzedniej karalności J. Z. za przestępstwo umyślne, zaś miało to miejsce w sytuacji, gdy Sąd Rejonowy nie dysponował jakimikolwiek przesłankami wskazującymi na karalność sprawcy, to teoretycznie otwiera się także pole do rozważań, czy owe rażące naruszenie prawa materialnego zachodzi również wtedy, gdy organowi procesowemu nie można poczynić zarzutu błędu, względnie zaniechania. Rzecz jednak w tym, iż nie sposób racjonalnie twierdzić, że warunek niekaralności jest spełniony także wówczas, gdy uprzednio rzeczywiście zapadł prawomocny wyrok skazujący za przestępstwo umyślne, jednakże sąd orzekający w przedmiocie warunkowego umorzenia postępowania, nie powziął jeszcze o nim żadnej wiadomości. W konsekwencji, dla ocena zasadności zarzutu podniesionego w niniejszej kasacji, irrelewantne pozostaje ustalenie, czy sąd *meriti*, rozpoznający na posiedzeniu sprawę z wniosku oskarżyciela publicznego o warunkowe umorzenie postępowania, dopuścił się uchybienia polegającego *in concreto* na zaniechaniu uzyskania w dacie wyrokowania dodatkowej informacji o dotychczasowej karalności sprawcy (*vide* wyroki SN: z dnia 5 października 2006 r., II KK 17/06, Lex nr 202109; z dnia 2 lutego 2007 r., IV KK 461/06, Lex nr 231929). Słowem, rażące naruszenie prawa materialnego zachodzi również wtedy, gdy sędziom *meriti* nie można poczynić zarzutu z powodu tego naruszenia (*vide* wyrok SN z dnia 6 września 1996 r., II KKN 71/96, OSNKW 1997, z. 1-2, poz. 14, z aprobowanymi uwagami S. Zabłockiego, Przegląd orzecznictwa SN, Palestra 1997, nr 1-2, s. 213; S. Zabłocki, [w:] Z. Gostyński [red.], Kodeks postępowania karnego. Komentarz, tom III, Warszawa 2004, s. 509; T. Grzegorzczak, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2008, s. 1096).

Reasumując, wszystkie przesłanki warunkowego umorzenia postępowania bezwzględnie muszą ziścić się w momencie stosowania tego instrumentu probacyjnego. O spełnieniu określonego w art. 66 § 1 k.k. warunku niekaralności za przestępstwo umyślne, nie decyduje zatem ograniczony stan wiedzy sądu w dacie orzekania w przedmiocie warunkowego umorzenia postępowania (wynikający z: braku bieżącej informacji o wyroku skazującym i jego prawomocności np. z Krajowego Rejestru Karnego lub innego uchybienia sądu, bądź też przypadku,

względnie nawet - wprowadzenia organu procesowego w błąd), tylko obiektywnie istniejąca rzeczywistość (stwierdzona choćby po wydaniu orzeczenia), charakteryzująca sytuację prawną osoby sprawcy.

Jeśli zatem powyżej wskazane uchybienie miało niewątpliwie charakter rażący i wywarło oczywisty wpływ na treść zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego, albowiem determinowało warunkowe umorzenie postępowania karnego, pomimo braku przesłanki *sine qua non* – niekaralności sprawcy za przestępstwo umyślne, to implikacją takiego stanu rzeczy musiało być uwzględnienie kasacji Prokuratora Generalnego jako oczywiście zasadnej.

Rozpoznając ponownie przedmiotową sprawę, sąd właściwy, stosownie do dyspozycji art. 442 § 3 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k., będzie związany wyrażonym zapatrywaniem prawnym, zaś dalsze jego procedowanie winno być zgodne z wszelkimi regułami Kodeksu karnego oraz ustawy karnoprosesowej.

Na zakończenie wypada jeszcze nadmienić, że nie było podstaw do zamieszczania w orzeczeniu kasatoryjnym rozstrzygnięcia o kosztach procesu, albowiem jedynie w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie sąd określa, kto, w jakiej części i zakresie je ponosi (*arg. ex art. 626 § 1 k.p.k.*). Natomiast takiej cechy nie posiada wyrok Sądu Najwyższego uchylający zaskarżony wyrok i przekazujący sprawę sądowi właściwemu do ponownego rozpoznania, tym bardziej, że *in concreto* nie zachodziła np. potrzeba rozstrzygnięcia o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej (*vide* postanowienie SN z dnia 20 października 2009 r., I KZP 1/09, OSNKW 2009, z. 12, poz. 101). Stąd, jedynie dla porządku, w perspektywie przyszłego orzeczenia o kosztach procesu, wypada wskazać, że wydatki związane z rozpoznaniem niniejszej kasacji, ponosi Skarb Państwa (*arg. ex art. 638 k.p.k.*).

Kierując się przedstawionymi względami Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji wyroku.